

Általánosabb, nem annyira technikai jellegű problémák is vannak a jogszabállyal. Először is, a helyzet az, hogy a gyakorlatban a magánélet védelméről szóló uniós előírások betartása a világ más részein olyan politikai és diplomáciai eszközöket fog igényelni, amelyeket a GDPR önmagában nem tud biztosítani. Azonkívül itt van a hihetetlenül gyors ütemű műszaki változások okozta probléma: ahogy halad előre a mesterséges intelligencia és a gépi tanulás fejlődése, maga a „beleegyezés” és a „magánszféra” jelentése is változni fog, és nem lesz könnyű a törvényeknek és a szabályozóknak lépést tartani a technikai haladással és a technikát körülölelő társadalmi normák fejlődésével.

Ilyen akadályok láttán talán megbocsátható az a gondolat, hogy a GDPR-nak meg vannak számlálva a napjai. Az effajta borúlátás azonban alaptalan. A GDPR azt adja a szabályozók kezébe, amire szükségük van, hogy megbirkózzanak akár a legnehezebb esetekkel is – a legtöbb eset pedig egyáltalán nem lesz olyan nehéz. Arra is lehetőséget ad a szabályozóknak, hogy segítsék a különböző ágazatokat olyan magatartáskódok kifejlesztésében, amelyek a GDPR szellemiségét tükrözik az elszámoltathatósággal kapcsolatban, illetve hogy neveljék az embereket az egyéni joggyakorlás mikéntjével kapcsolatban.

A *Financial Times* egy nemrégiben megjelent „op-ed” véleménycikkében az amerikai kereskedelmi miniszter, Wilbur Ross arra panaszkodott, hogy a GDPR „súlyos, jogilag tisztázatlan kötelezettségeket ró mind a magán-, mind a közszféra szereplőire. Nem tudunk pontos fogalmat alkotni arról, hogy mihez kell igazodnunk.” Jogosak az aggodalmai. De éppen ez a szerepe a hozzáértő szabályozóknak, hogy útmutatást adjanak az ágazatoknak és a kormányoknak – és hogy velük együtt tanuljanak. Az intelligens, dinamikus szabályozás iránti igény már néhány hónappal azután világossá vált, amikor a GDPR hatályba lépett, mivel a súlyos büntetések kilátásba helyezése a vállalkozásoknál túl sok aggályt szült. Az európai uniós adatvédelmi hatóságoknak nemcsak a végrehajtásra kell összpontosítaniuk, hanem a cégek ránevelésének feladatát is fel kell vállalniuk azzal kapcsolatban, hogy miként lehet a legkedvezőbben értelmezni az új rendeletet.

A szabályozóknak meg kell követelniük a rendelet szigorú betartását, és – annak szellemét tükröző – alapvető magatartásbeli változásokat is. Ez a cél csak a végrehajtás és a ránevelés közt teremtett egyensúllyal érhető el.

A GDPR-hoz fűződő ígéretek beváltásához a szabályozóknak világos előírásokat kell megfogalmazniuk és magatartásmintákat kidolgozniuk, hogy segítsék a cégek és tisztviselők alkalmazkodását az új viszonyokhoz. A szabályozóknak esettanulmányokat kellene közzétenniük, amelyek megmutatnák, hogyan tették át a gyakorlatba a GDPR irányelveit a panaszok kivizsgálásakor. Idővel újfajta eseti jogi anyag fog megjelenni, ahogy az egyének bíróság elé idézik a szervezeteket, hogy megtámadják azok adatkezelési gyakorlatát, a szervezetek viszont bíróság elé idézik az adatvédelmi hatóságokat, hogy megtámadják azok végrehajtási intézkedéseit. Az effajta jogi eljárásokból talán hiányozni fog a gyilkossági ügyek vagy celebpárok válásának drámája. Azonban tévedés ne essék: az ember önrendelkezésének és méltóságának jövője végképpen független a formálódik majd.

(Foreign Affairs)

Fred Weir⁵

Burjátöld – 3. rész

A cárok által egykoron elüldözött, több száz éves szekta új életre talál a modern Oroszországban

Regényesnek hangzik: az 1600-as években Szibériába száműztek egy vallási csoportot, majd később a szovjetrendszerben is üldözték őket. Ez igazából Burjátöld óhitűinek története, akiket ma újra befogad az orosz társadalom

Hamisítatlan orosz helynek tűnik a hegyek közt zöldellő völgyben elnyúló falu Burjátöld déli részén. Észrevehetően különbözik a

5 Moszkvában élő kanadai újságíró.

közben lakó, szarvasmarha-tenyésztő, többnyire buddhista burját nemzetiségű közösségektől. A szilárd szibériai-stílusban épült *izba* gerendaházakat nagy kertek és földutak veszik körbe, a középpontban egy kis fehér templom áll. A házak oromzata és kerítése élénk színekben pompázik, a kertek katonás rendben állnak, és minden frissen van festve.

Az oroszországi Tarbagataj az óhitűek egyik legnagyobb fennmaradt közössége; a vallási másként gondolkodókat a cári időkben erőszakkal elnyomták, és kétszer száműzték. Végül a szibériai vadonban találtak menedéket kétszázötven évvel ezelőtt. Úgy sikerült fennmaradniuk, hogy nem érintkeztek senkivel, miközben makacsul megtartották hitüket – amely egy kívülálló számára nem sokban különbözik a szokásos orosz ortodox hittől – és keményen dolgoztak.

A hetven év kommunista elnyomás alatt majdnem felmorzsolódtak, de a Szovjetunió összeomlása óta fáradságot nem kímélve próbálják feléleszteni az ima, az ének, a főzés, az öltözködés és a kézműves tevékenységek egyedülálló középkori hagyományát, amelyek ma „szellemi kulturális örökségként” az UNESCO oltalma alatt állnak. Újjáépítik egykoron szétzilált közösségeiket. A tágabb orosz közösség is újból szívesen látja őket, még a legmagasabb szinten is; tavaly Putyin elnök udvariassági látogatást tett az óhitűek Rogozsszkaja Zasztava téri spirituális központjában Moszkvában – 350 év alatt ez volt az első alkalom, hogy egy orosz vezető békejobbot nyújtott nekik.

„Őseim a 18. században jöttek ide a mai Belorusszia területéről. Akkor csak burjátok éltek itt, az éghajlat rendkívül zord volt, és az első idők nagyon embert próbáló lehettek. A burjátok szarvasmarha-tenyésztéssel, őseink gazdálkodással foglalkoztak, így kereskedtek egymással, és többnyire békében megvoltak – meséli Ljubov Plastyinyina, az Óhitűek Központja nevű múzeumegyüttes igazgatója Tarbagatajban. – Ősapáink a hegyek közti helyeket választották, és kerülték a nyílt sztyeppét, ahol a burjátok laktak és legeltették marháikat. Elkülönülten éltek, és nem volt

túl sok keveredés. Túlságosan különböztek a kultúráink. De már kétszázötven éve sikerül megőriznünk a békét.”

Cárok által üldöztetve

A legtöbb óhitűhöz hasonlóan Plasztinyina asszony is azokhoz az oroszokhoz tudja visszavezetni családfáját, akik ellenálltak a Nyikon pátriárka által 1652-ben bevezetett vallási reformoknak. A reformok az orosz ortodox egyház szertartásainak és imáinak a modernizálását célozták meg, hogy azok összhangba kerüljenek a görögkeleti anyaegyházéval. Olyan változtatásokat tartalmaztak, amelyek a mai ember számára jelentéktelennek tűnnek: a régi két ujjal való kereszttetés három ujjal való kereszttetésre cserélése, a „Jézus” név orosz írásmódjának, a keresztelés eljárásainak, liturgikus szövegeknek és a szertartások alatt kántált Alleluják számának megváltoztatása.

A reformok orosz hívők ezreinek heves ellenállásába üldöztek, akik az Antikrisztus művének tartották azokat. Válaszul a cári titkosrendőrség könyörtelen üldözést indított ellenük. A „szakadóroknak” bélyegezett vezetőiket letartóztatták, megkínózták és kivégezték, míg sokan végképp elmenekültek Oroszországból.

Legtöbbjük a mai Belorusszia és Lengyelország területére ment, amely akkor a katolikus Nagyhercegség fennhatósága alatt állt. A következő évszázadban Oroszország azonban ezek felé a részek felé terjeszkedett nyugati irányban, és az óhitűeket ismét begyűjtötték, s ezúttal örök száműzetésbe küldték őket a távoli Szibériába. Ők voltak az elsők azok közül az orosz másként gondolkodók közül, akiknek később számos hullámban ezt a sorsot kellett elszenvedniük. Némelyek más irányban menekültek, és jelenleg több mint húsz országban található meg az óhitűek közösségei.

„A mi embereink mindenütt megállják a helyüket – mondja Szergej Petrov, az Ulan-Ude-i óhitűek kulturális egyesületének vezetője, és a szekta történetéről szóló könyv szerzője. – Szoros közösségeket alkotnak. Továbbá két dolognak köszönhető a virágzásuk: a hitnek és a kemény munkának.”

A cári időkben Szibériában többnyire magukra hagyottan éltek az óhitűek. Minthogy állami szolgálatba nem léphettek, kereskedők, iparosok és gazdálkodók lettek belőlük. A bolsevik uralommal azonban az elnyomás újabb hulláma érkezett hozzájuk. Előtte nyolcvanegy óhitű templom volt azon a vidéken, amely a Burját Köztársaság jelenlegi területe. Valamennyit sorjában lerombolták, míg sok pap és rendíthetetlen hívő tűnt el a szünni nem akaró szovjet üldöztetés alatt. A szovjet kalapács ütései egyaránt érték minden vallást, sok ortodox templomot és buddhista datszant (templomegyüttest) is elpusztítva.

Bár Burjátföld lakosságának mintegy húsz százaléka származik az ide száműzött eredeti negyvenezer óhitű őstől, a hitüket rendszeresen gyakorlók száma jelenleg alig éri el a tízezret, és mindössze tíz működő templomuk van. Legtöbben a szovjet érárt hibáztatják történelmi közösségük lerombolása miatt.

„A szovjet rendőrség begyűjtötte, börtönbe vetette és lelőtte a hitűkhöz ragaszkodókat – meséli Petrov. – Sokan mások egyszerűen eltávolodtak a hittől. Napjainkban újjáéledés zajlik, de nagyon lassan és nehézkesen megy.”

Visszatérés az orosz nyájba?

Szergej Palij tiszteletes Tarbatagajban, a kicsinyke Kresztovozsdi szentszékja templomban szolgál; ez egyike azoknak az óhitű templomoknak, amelyeket a szovjet összeomlás után rendbehoztak. Egy szokásos júniusi délutánon a pap elmélyült beszélgetést folytat orosz turisták egy csoportjával, akik apró részletekbe menően kérdezgetik a – számukra jól ismert – ortodox vallás és az óhitűek hitének és vallási gyakorlatainak különbségeiről. Kíváncsinak, sőt megilletődöttnek tűnnek, és a legkevésbé sem nevezhetők barátságatlanoknak. Ahogy egymás után jöttek ki a parányi templomból, sokan adományt helyeztek el a perselyben. Szergej atya, aki huszonöt éve pap, elmondja, hogy többé már nincs ellenségeskedés a két egyház között. „Nincs közünk az ortodox egyházhoz. Az emberek békét és biztonságot

találtak Szibériában, bár az uralkodó egyház továbbra is üldözött bennünket. [A bolsevikok előtti időben] megengedték, hogy adót fizessünk, és hogy szolgáljunk a hadseregben. Ez volt minden – meséli a pap. – Jelenleg az a célunk, hogy megőrizzük, amink van, és akik vagyunk. Az ortodox egyház a helyén van – és mi is a magunkén. Fogalmam sincs, hogyan vélekednek rólunk. És ez így jó. Most jól megy a sorunk.”

Amióta Mihail Gorbacsov 1988-ban, az oroszországi kereszténység ezeréves évfordulóján újból felkarolta az orosz ortodox egyházat, a Kreml komoly erőfeszítéseket tett az állam és a vallási csoportok közti viszonyok rendezésére. Ez nagyon sikeresnek bizonyult az ortodox egyház esetében, mivel a bolsevikok által államosított vagyonának jó részét visszakapta, nyilvános elismertsége és befolyása pedig rendkívüli mértékben megemelkedett. Oroszország másik három alkotmányosan elismert „alapító vallása” – az iszlám, a zsidó vallás és a buddhizmus – szintén mind élveznek bizonyos mértékű hivatalos jóindulatot napjainkban.

Nem érvényes ez az olyan hitekre, amelyeket külföldről érkezettként tartanak számon, mint például a baptisták és a Jehova Tanúi esetében, akiknek az ortodox egyház részéről nyílt ellenségeskedést, és állandó rendőri rajtaütéseket kell elviselniük. A katolikus egyház, amely éveken keresztül hasonló problémákkal küzdött Oroszországban, vélhetőleg tisztázta a fennálló nézeteltéréseket 2016-ban az orosz pátriárka és a pápa találkozáján.

A hozzáértők azonban azt mondják, hogy az óhitűek hitére belső vallásként tekintenek, amely az orosz ortodoxiából nőtt ki, és következőképpen a politikai hatalom támogatását kell élvezze.

„Putyin pragmatikus politikus – állapítja meg Alekszandr Korbajev politológus a Burját Állami Egyetemről. – Elfogadja, hogy szabad utat kell adni a vallások fejlődésének, különben földalatti mozgalmak lesznek belőlük. Azáltal, hogy mindegyiket üdvözli, a jogállamiság kap egyre több értelmet országában.”

(Christian Science Monitor)